

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De veneratione || sanctor[um] libri duo Judoci
Clich-||touei. Neoportue[n]sis. excelle[n]tissi-||mi
Parisiensis academïæ Theologi**

Clicthove, Josse

Coloniæ, 1525

VD16 C 4211

Alterius generis esse adoratione[m] quæ soli deo debetur, & eam quæ
creaturis legitur in scripturis esse exhibita, quæque sanctis impenditur IIII

urn:nbn:de:hbz:466:1-36172

De veneratione Sanctorum.

cui sacrificat hostia, est officiū, sed modū btūs Augustinus
August. circa eū adductus locū in expositiōe quā uocant or-
dinariā, testat. Neq; etiā cōtra prædicta robur habet efficax,
qd in libro Danielis scribit, regem scilicet Nabuchodonosor Danie. 2
post enarrationē somnii qd mente eius exciderat, & reseratio-
nē mysterij eiuldē a Daniele factā, cecidisse in faciē suā & ad-
orasse Danielē, præcepisseq; ut hostias & incensum sacrificar-
ent ei. Siquidē adoratio illa intelligi debet nihil aliud fuisse,
q̄ exhibitio reuerentiæ, per inclinationē in terrā, Danieli ut
homini nō ut deo, factā a rege, q̄ nullo pacto dedecet hominem
neq; ut eā exhibeat alteri, neq; ut illa ei exhibeat, quēadmodū
ex sequēti capite amplius cōstabit. De hostijs autē & incenso
offerendis, perhibet quidē scriptura id regē præcepisse, s; nō
exprimit illud Danieli factū esse, nec exhibitū. Et multum si-
mile uero est, Danielē id, ne sibi fieret, impediuisse, aut indu-
xisse regē suis uerbis, q̄ hæc offerrent deo, qui mysteriū som-
nii illius reuelauerat, qd satis cōiectat ex cōfessiōe diuinæ po-
tentia & excellentia, quā deinde rex fecisse scribit. Præterea
secundū B. Hieronymū ibidē in expōne ordinaria citatū, etiā Hieronymus.
recte quis dixerit, Nabuchodonosor regē nō tā Danielē q̄ in
Daniele deū adorasse, qui reserauerat illius somnii secretum
qd etiā (inquit) Alexandrū Magnū, in pōtifice Iudæorū Io-
iada fecisse legimus. Et ita regē etiā præcepisse, hostias & in-
censum offerri nō ipsi Danieli, sed deo summo, in Daniele,
(cum somnium interpretaret) locuto.

¶ Alterius generis esse adorationē, q̄ soli deo debet, & eā
quæ creaturis legit in scripturis esse exhibita, quæq; sanctis
impenditur. Cap. III.

Varto adducunt in suæ sniæ cōprobationem, ij q̄s II
impugnamus, id qd in Deuteronomio dī. Dñm Deute. 6
deū tuū adorabis, & illi soli seruias. Quo quidem
uerbo (inquiunt) solus deus nobis adorandus præ-
cipit, illiq; soli obsequiū cultus ac uenerationis impendēdum
Nō igit̄ sancti, a nobis sunt honorandi. ¶ Verū hæc cauilla III
tio facile dissoluit per distinctionē adorationis, in eā q̄ soli deo
cōuenit & est exhibenda, & in eā q̄ cæteris, scilicet creaturis
k 3. Nempe

LIBER SECVNDVS.

Nēpe adoratio q̄ deo debet, est ueneratio atq; obsequentiā, ob rationē summæ maiestatis, dominatus ac eminentiæ eius, cui sit, exhibita. Adorat̄ em̄ deus a nobis, q̄a rex oīm author est unicus & summæ perfectionis, quia etiā omnibus q̄ sunt præsidens est, pariter & prouidens, deniq; quia bonitatis suæ munera cunctis (cui pro suo captu) cōmunicans est, & iustis æterna præmia dispantiēs. Propter quā supremā sup oīa alia excellentiā, eius supplices imploramus misericordiā, peccatorū ab eo ueniā petimus, illi sacrificia & hostias offerim⁹, spem q̄ nostrā primā atq; fiduciā, in eo collocamus. Quorū iā dictorū nullū, recte cuiq; sanctorū, uel maximæ apud deū sublimitatis, impēdimus, qm̄ nulli eorū cōpetit hm̄i adoratio, diuiniq; cultus exhibitio, de qua intelligit̄ uerbū illud, ex Deuteronomio propositū, & hoc etiā dictū psalmographi. Adorate dominū oēs angeli eius, illud itē dñi uerbū in euāgelio. Veri adoratores, adorabūt patrē in spū & ueritate, & in uniuersum, q̄ ties nomen adorationis, in scriptura deo attribuit̄. Hanc autē adorationē, **B.** Augustinus in decimi libri de ciuitate dei, capite primo, theosebiā siue latrīā appellat, inūcupatione græca, nos uero, eandē, dei cultū, siue adorationē latrīæ, dicere possumus. ¶ Cæteris uero a deo, cōuenit adoratio, ut est reuerentiā cuiq; exhibita, in signū alicuius insignis excellentiæ aut uirtutis uel authoritatis, a deo illi indultæ. Quēadmodū angelis beatis & sanctis, æternā cōsecutis gloriā, ob eminentiā diuinæ excellentiæ qua participāt, sicut ob p̄stantiā sanctitatis præteritæ dignitatisq; p̄petuæ quā in coelis obtinēt, honorē merito deferimus. Quæ quidē honoris delatio, græce dulia dicit̄, siue adoratio duliæ, siue cultus sanctorū, mō ea fiat ob cōmuniē multas excellentiā sanctitatis & gloriæ, & nō usq; adeo singularē. Nēpe si ob eximiā illa fiat excellentiā gratiæ ac gloriæ, & in uno quopiā, præcipuā ac singularē supra cæteros, græce hypdulia dicit̄, & cultus sancto debiti sup excellentiā. Qualis est ea adoratio siue ueneratio, q̄ sacratissimę uirgini dei q̄ matri Mariæ iure optimo deferē, ob super excellentē in ea gratiæ ac gloriæ exuberantiā. ¶ Neq; sanctis dūtaxat æternę hæreditatis cōsortibus, hm̄i debet adoratio duliæ, siue honorabilis

Psal. 96.

Iohan. 4.

Augustinus

III

III

De ueneratione Sanctorum.

rabilis ueneratio, uerumetiam & hominibus hanc adhuc uitam
agentibus, in suo gradu & modo, eadem recte impendit, ob uir-
tutis aut doctrinae praecellentiam, ob auctoritatem gubernatio-
nis ac principatus, aliam uero quamuis eminentiae rationem. Et in sa-
cris literis saepe numero huiusmodi adorationis obsequium, ali-
is impartitum legitur etiam uiuentibus tunc, & a uiuentibus, aut
ad conciliandam eorum gratiam, placandumque animum infensum, aut im-
petrandum quod petiti erant beneficii, aut prestandum debiti ho-
noris officium, aut aliam quamuis rationabilem causam, & id quidem
sine aliqua reprehensione. Siquidem Iacob ex Mesopotamia re-
uersus cum uxoribus, liberis & gregibus, occurritque fratri suo **Esaui**, adorauit eum pronus in terram septies, tam humili salutatione
honorans fratrem, ut placabile eum sibi redderet. **Coiuges** ite eius
& liberi, idem subinde facerunt. **Abigail** quoque uxor **Nabal**, ut
infensum placaret **Dauid**, ueniens illi in occursum descendit de
asino, & prociuit coram **Dauid** super faciem suam, & adorauit super
terram, & cecidit ad pedes eius. Et cum paulo post accerseretur a
Dauid, ut esset eius uxor, ipsa consurgens adorauit prona in ter-
ram. Insuper **Areuna** **Hiebus** eum cum uidisset **Dauid** ueniens ad se,
ut locum ab eo acciperet altaris domino extruendi, egressus adorauit
regem prono uultu in terram. Quid denique memorem **Bethsabee**
matrem **Salomonis**, & **Nathan** prophetam? Nonne ambo cum sug-
gereret regi **Dauid**, **Salomonem** esse constitutum regem Israel, di-
xit cum ipso **Dauid** semel & iterum adorasset. In quibus locis & alijs con-
pluribus passim in scriptura positus, nomine adorationis intelligitur
exhibitio honoris & reuerentiae, in primo ipso congressu aut
digressu a colloquio, humiliter facta, ob auctoritatem aut excel-
lentiam eius, qui hoc modo adoratus describitur. Et inde sumitur argu-
mentum non inualidum, nequaquam id improbandum esse, quod homo ad
pedes hominis procubatur, inclinaturque se illi & genua flectat, ipsumque
uenerabilis salutem, secundum consuetudinem regionis in qua diuersas
& morem populi cui cohabitatur, quoniam quidem hisce modis, utpote
prostratione ad pedes alterius, inclinatione in terram, genuflexione,
& caeteris id generis honorationis exterioribus signis, factae
intelliguntur fuisse adorationes, quae exempla modo ex sacris lite-
ris sunt adducta. Valeant igitur & facessant, abnuentes sanctis deo
aeternam.

Gene. 32

1. Reg. 28

2. Reg. 24

3. Reg. 1.

LIBER SECVNDVS.

æternū cōregnantibus, esse exhibendū a nobis honorē, cū uideant hoies hominibus in hac uita mortali, tā crebro & magnifice honorē & sine probro detulisse. ¶ Porro ex p̄dictis clare liquet, eos magno hallucinari errore, qui putant adoratiōis, secundū generalē suā rationē sumptæ obsequiū, esse soli deo tribuendū, cū in q̄ plurimis sanctæ scripturæ locis, etiā hoib⁹ tribuat, & adorati fuisse hoies dicāt. Est em̄ id uocabulū adoratio, late patens atq; diffusum, & in sacris literis mō deo, mō creaturis fieri dicit. Quinimo interdū in eiusdē oratiōis cotextu, idē uerbū, primū de deo, deinde uero de hoie, eo ueneratiōis genere honorato, p̄nunciat, ut i ultimo capite primi libri Paralipomenon, hoc mō. Et benedixit ois ecclesia dño deo patris suor, & inclinauerunt se, & adorauerūt deū, & deinde regē. Prudēs tamē lector secundū sentētiæ cōditionē ac qualitē, facile discerniculū ponet & distinguet, qñ de adoratiōe patriæ soli deo debita, uel de adoratiōe dulciæ, sanctis & hoibus in sublimitate cōstitutis exhiberi solita, fit sermo. Quēadmodū signa exteriora adoratiōis, quæ gestu corporis aut exterioris muneris oblatiōe ostendimus, eadē plerūq; sunt, & cōmunia in adoratiōe patriæ, quæ deo debet, & in adoratiōe dulciæ, quæ exhibet sanctis, & in interdū hoibus. Sicut em̄ deū adorantes, p̄cidimus in terrā, genua flectim⁹, manus ad cælum cōp̄lōs tendimus, cæreos accēdimus atq; offerimus donaria, & ita de cæteris id genus externis signis, ita & sctōs honorātes, eadem exhibemus eis honoris & reuerētiæ indicia, nā homonyma sunt, sicut & adoratiōis nomē. Verūtāmē interior adoratiōis actus q̄ in deū ferimur, & is q̄ in sctōs honorādos, lōge est diuersus, & secundū aliā atq; aliā rōnem sumptus, secundū quā prius explicatā, sumit apertissima unius adoratiōis ab aliā, distinctio. Attamē unū est signū extrariū, utpote sacrificatio atq; hostiarū oblatio, q̄d soli exhibet deo colendo, & nunq̄ sanctis, quātumlibet eminētibus, quāto minus hoibus, ut in capite p̄cedēte, latius est ostensum. De q̄, in libro decimo de ciuitate dei, cap. 4 ait beatus August. Vt alia nūc taceā, quæ p̄tinēt ad religionis obsequiū q̄ colit deus, sacrificiū certe nullus hoim est qui audeat dicere deberi, nisi dño soli. Multa deniq; de

z Para. 29

Augustinus

De ueneratione Sanctorum.

niq; de cultu diuino usurpata sunt, quæ honoribus deferuntur humanis, siue humilitate nimia, siue adulatione, ita tñ ut qbus ea deferunt, homines haberent, q dicunt colendi & ueneradi si aut eis multũ addit, & adoradi. Quis uero sacrificadum cen-
suit, nisi ei, quẽ deũ aut sciuit, aut putauit, aut finxit. Hæc ibi. Quæ penitus respõdent illi uerbo dñi in Exodo. Qui immo-
lat dñs, occidei, præterq; dño soli. Sed & de hoc, supius ex Au-
gustino aducta sunt diuersa testimonia, in cap. huius lib. primo

Exodi, 22.

¶ Sanctos nobis honorandos esse, non ut gratiã & glo-
riam suis dent cultoribus, sed ut illa a deo nobis
impetrent. Cap. V.

Sed urgent nos ite; aduersarij, quinq; iaculo sic
impetunt. In oratione nra potissimũ expetere de-
bemus uitã æternã, q; nobis adueniat regnũ dei,
reliqua uero nobis sunt exposcenda, quatenus ad
illã consequendã referunt & adminicularia sunt, ut grã dei q;
iustificemur, & uitæ bonitas, secundũ illud dñi uerbũ in euã-
gelio. Primũ querite regnũ dei & iustitiã eius, & hæc oia ad-
hærent uobis. Atqui solus deus est (inquiunt) q; grã largiri
possit, ad iuste pieq; uiuendũ in hoc seculo, & gloriã, qua bea-
ti sumus in futuro iuxta illud prophetæ uerbũ in psalmo. Gra-
tiã & gloriã dabit dñs, frustra igit & incassum a nobis implo-
rat sancto; patrociniũ, ut qui neutrũ eorũ quæ ad consum-
matã nostrã pfectionẽ sunt necessaria, præstare queãt. ¶ Qui-
bus satisfaciendũ est, & tribuendũ, sanctos quidẽ nec gratiæ II
nobis cõferendæ nec gloriæ authores esse, cũ solus deus sit q;
iustificat, solus etiã qui sanctificat, deniq; solus qui glorificat.
Attamen eos orationibus suis impetrare alijs grã a deo pos-
se & beatitudinẽ æternã, non est abnegandũ, quã sine ipsorũ
precibus, non fuisset deus illis collaturus. Perinde atq; terre-
ni principis amicus impetrat plerũq; a principe, alicui suo cli-
enti aut seruo donũ aliquod insigne, ut magistratũ aut præfe-
cturã, cuius collatio nequaquã est in ipsius amici impetrãtis po-
testate constituta, sed solius principis, quod tñ beneficiũ, ipse
princeps nequaquã illi famulo amici sui dedisset, nisi hmõi ami-
cus sua interpellatiõẽ illud a principe impetrasset. Nõ itaq; in
1 uanum

Mat. 6.

Mat. 6

psal. 84.